



# VEVERSKÁ BÍTÝŠKA ve vzpomínkách pamětníků

Město Veverská Bítýška - Zpravodaj 08/2019 - příloha

*zpracovala Ilona Coufalová - kronikář města (ilona.coufalova@atlas.cz)*

Paměti pana Josefa Kladivy (pokračování ze Zpravodaje 04/2019)

Zdroj: Pavel Janšta, vnuk pana Kladivy  
Zpracovala: Ilona Coufalová, kronikářka

Rok 1953.

Zima v roce 1952-53 byla mírná a krátká. Na Hromnice jsem prohlížel pšenici a zjistil jsem, že by se dalo orat. Podzimní orba v celém katastru provedena nebyla, bylo nutno přeorat na jaře. Obešel jsem brzy ráno všechny družstevníky, aby jeli orat.

Klepu na agronoma, ještě spal. Povídá: "stréčko, dyť ono to nepůjde, je ještě brzo." Já na to: "jenom zapříhni (*zapřahni koňe k pluhu*) a jeď, mám to prohlédnutý". Jdu zpátky a družstevník P. povřísla pod paží a se synkem leze do autobusu. (*místo orání šel do lesa na otýpky*). Vytáhl jsem ho z lažanského autobusu. Venku mi řekl, že nemá pluh, ... ale přijel.

Poslal jsem je na Poloudíly (*lokalita nad hřbitovem - proti benzínce*) orat. Jdu za nimi. Dva se už vraceli, že to nejde. Vrátil jsem se řepnískem (*pole, které bylo oseté řepou*), které bylo ještě zmrzlé. Ostatní přeorávka se orala dobře. Agronom mi poslal písemnou výpověď. Zůstal jsem sám. Stanislav Česka z č.117 vedl účetnictví.

*Malou poznámku, proč agronom vypověděl: bývalá učitelka Ludmila Hanzlová měla v Tějnech kousek vojtěšky pro kozu a králíky. No a pan agronom tuto přidělil svému kamarádovi.*

*Ona si u mne stěhovala, tak jsem jí to políčko vrátil. Bylo to na svahu, družstvo to neobdělávalo.*

*Pan agronom se velice urazil, že sepletu do jeho záležitostí a podal mi písemnou výpověď.*

Písemné práce mi vypomáhal při službě tajemník Nováček.

Byl jsem také na Nových Dvorech požádat správce Pelikána o výpomoc s traktorem.

Povídá: "teď si musíte zvykat na velká čísla". A opravdu. Dostali jsme koupit na setí ječmen, jetelové semeno a umělá hnojiva. Bylo to na úvěr a úředník z banky, který měl naše družstvo pod ochranou měl jisté obavy, aby u nás s úvěrem nedopadl špatně.

Našli jsme také v družstvu jednoho člena s rodinou, který po založení JZD onemocněl "zvláštní nemocí". Ráno brzy popravili (*obsloužili*) dobytek. Když jsme je najímali do práce, byli všichni v posteli a nemocní. Měli totiž pěknou sumu našetřených peněz ze kterých žili.

1.června přišla měnová reforma.

Byla provedena výměna peněz za nové naše státovky. Vyplácelo se za vklady na vkladních knížkách 1:5 a za ostatní peníze 1:50. Hlavní důvod byl, že měli jsme mnoho peněz v oběhu. A měna byla částečně znehodnocena. Reforma měla prospět státní bance. A postihnout zbohatlíky, kteří za drahé peníze prodávali například: potraviny, látky, boty. Zkrátka, o co byla nouze. Bohužel byli postiženi i dobří občané, kteří si šetřili peníze, aby měli na stáří. Jiní zase šetřili na věno a výbavu svých dětí.

Měnová reforma rázem uzdravila našeho "nemocného družstevníka" a druhý den celá rodina nastoupila do práce.

Podle osevního plánu měl každý družstevník podle své výměry dát bramborovou sadbu. Sám jsem je obešel a podepsali se mi na listině, že brambory dodají. Když přišlo na věc, mnozí si to rozmysleli a nedali. Na společné schůzi nechtěli dát brambory a ani podepsat vypůjčku.

Při bezesné noci jsem přišel na dobrý nápad. Neosázený pozemek jsem rozdělil, očísloval a přidělil těm, kteří sadbu nedali. A bylo po chytračení.

Šťastně jsme všecko zaseli a osadili. Řepu v honech jsem rozdělil a byla včas obdělána.

Dělal jsem předsedu, agronoma a skupináře v jedné osobě. Starostí a běhání bylo dost až z toho hlava bolela. Staral jsem se poctivě, abychom měli pěknou úrodu. Měli my i celý národ co jíst, aby nebyla bída. Toho mínění však nebyli všichni.

Za moji péči mi po straně nadávali. Přidělenou práci, ošetření brambor, provedli lajdácky. Přestože jsem jim doporučil, nechali brambory nenaorané. Bodláky tam byly, jako les. Brambory uškrcené a zežloutlé se krčily mezi nimi.

Zjistil jsem, že místo na brambory, jeli na výdělek. Měl jsem toho všeho již plnou hlavu. Spánek jsem ztratil

a měl jsem strach, aby mne nezavřeli. Šel jsem k lékařské prohlídce a Dr. Blažek mi doporučil klid. Dal mi vysvědčení a představenstvo mne uvolnilo. Dostal jsem zdravotní dovolenou.

Mým nástupcem se stal Štěpán David z čísla 16 a kupodivu se zapojil i agronom.

Přišly žně. Obilí se poseklo samovazy a zpanákovalo (*utvořily se z 12 snopů, které postavené na poli čekaly na odvoz k mlátičkám*).

Každý dostal podle výměry počet panáků, které si sám odvezl. Dohled nad tím měli dva hlídači.

Rovněž u mlátiček byla komisí stanovena kontrola. Bylo zajímavé, že ti, kteří na podzim neseli, byli první co nakládali. A největší fůry. Nakonec "málo" namlátili.

Vše jsme to poctivě navázili a přiznali. A museli jsme těm "chytrým chudákům" ze svého dodat.

Když jsem tu nespravedlnost viděl, prohlásil jsem, že vezmu kriminálku a půjdu hledat. Oni dostali strach a obilí ukryli. Po roce jsem se dozvěděl, jak na jaře jeden družstevník vynášel shnilé a prorostlé obilí do hnoje.

Prezident Antonín Zápotocký v rozhlasovém projevu se zmínil, že JZD se mají zakládat na dobrovolném podkladu. Toho pro prohlášení se mnozí družstevníci chytli a podávali odhlášky.

Družstvo se rozpadlo.

Bylo po žních a nebylo co sklízet tak pánové David a agronom přestali fungovat a vzkázali, abych udělal vyúčtování, jako předseda. Do měsíce jsme se St. Českou provedli vyúčtování. Banka přišla v pořádku na své a družstevníci podle práce dostali také nějakou odměnu.

Na návrh s.Patočky byla mi vyplacena odměna za moje úřadování, jako mému zástupci. Nevzal jsem dosud ani haléř, projedil jsem spoustu peněz, ale za své.

Byla mi vyplacena odměna 6000K. a můj spolužák ... co mne tahal za rukáv, proč se o setí starám mi vyčetl, že jsem se v družstvu obohatil.

Odhlášky přicházely jedna za druhou. Zůstal jsem na kapitánském můstku poslední a také jsem z družstva odešel. V družstvu zůstali jen dva rolníci a ostatní drobní domkaři. Užívali obecní, farské a Tejkalovy pozemky. Budovali a dobře udělali. Vystavěli kravín na 120 krav a vepřín pro 200 prasat. Zakoupili několik krav, dva páry koní a hospodařili až do roku 1958, když bylo znovu zřízeno družstvo III. typu. Mne zvolili pokladníkem, kteroužto funkci zastávám již 12 roků.

Každý družstevník podepsal, že dobrovolně vstupuje do JZD.

V mnohých případech však tomu tak nebylo. Zemědělci neradi se loučili s půdou po otcích zděděnou a proto byl na ně učiněn nátlak. Naši soudruzi, všechna čest, krom nějakého zastrašení, že dcera učitelka bude propuštěna ze zaměstnání nebo synek propuštěn z továrny ... neučinili nikoho nešťastného.

Ale byly případy ... třeba v obci Chudčice. Dobrý hospodář Fr. Dupal, když nevstoupil do družstva, tak jej vyštěhovali a chalupu zabralo JZD.

V jiné obci nařídili, aby do tří dnů utvořili družstvo. Když tak neučinili, přijela STS pro jejich hospodářské stroje. Sedláci se postavili před vrata: "ano, zaplaťte nám napřed nové stroje a my Vám je vydáme." Strojní traktorová stanice odjela s nepořízenou.

Navečer byli zavoláni čtyři rolníci na MNV. Už se nevrátili. Byli internováni v okresním městě na tři měsíce. Ostatním nezbylo nic a druhý den založili JZD.

Znám ještě třetí případ. Dotyčný vstoupil do družstva, dal tam s manželkou veškerý majetek. Měl čtyři děti. Byl obžalován pro nějaké staré nedodávky a odsouzen na tři roky do vězení. Byl jeden rok ve vazbě, druhý rok pracoval v dolech v Jáchymově. Další rok ve věznici v Leopoldově na Slovensku. Zajímal mne tento případ a bylo mi soukromě sděleno, že je to takový zastrašovací případ, aby se sedláci báli a poslouchali.

Tento vězeň se po třech letech vrátil a jevil známky choromyslnosti. Musel být na léčení v ústavu Černovice. Mimo toho měl ještě zakázaný pobyt na okrese po dobu 10 roků. Zajímal jsem se o tento případ a zásluhou našeho poslance byl tento vedlejší trest zrušen.

Manželka byla stanovena opatrovnící a on zůstal doma s rodinou a podlomeným zdravím.

Poměry v JZD od 1958 a další.

Jak již předem napsáno, utvořilo se družstvo III. typu.

Předsedou byl Fr. Dundáček č.121, rolník, absolvent střední zemědělské školy v Ivančicích.

Dobytěk se společně ustájil. Na kravín přišlo 95 krav-dojnic. Asi 100 kusů mladšího dobytka, který byl ustájen v dolním mlýně a zbytek ustájen po vsi. Rovněž prasnice byly po skupinách v soukromí. Na vepříně 200 kusů prasat.

Přišel ale pogrom na koně.

Měli jsme v družstvu 34 párů koní. Okres rozhodl a bylo to celostátní, že jest zde nadbytek koní. Koně byli hromadně poráženi na jatkách. Část jich živých posláno do Holandska. Zůstalo zde jen 8 párů.

V roce 1966 mi bylo 70 roků. Oslavil jsem to po starém způsobu. Ráno jsem byl na mši svaté v našem chrámu

Páně. Poděkoval za dar zdraví a vyprosil ochranu a pomoc Boží pro příští léta. Po snídani jsem vzal motyku na rameno a šel na družstevní řepu na Padělek.

O deváté zahrál místní rozhlas a po něm hlášení: hrajeme Josefu Kladivovi, bývalému předsedovi a pokladníkovi JZD k jeho 70. narozeninám.

Inspirátorem byl Sbor pro občanské záležitosti při MNV. Vál příznivý vítr, takže na poli bylo dobře slyšet. Vyhrávali aspoň hodinu. Sedl jsem a poslouchal s dojetím. Vyhrávali samé venkovské kusy. Nejlepší z nich: čtyři páry bílých koní.

Byla to odměna za moji životní práci pro veřejnost.

1. září 1967 byla přidělena, jako závodní lékařka pí MUDr. Vlasta Valová.

Ordinovala pro zaměstnance továrny Rica, Kapy a Hlubny.

Od 1. ledna 1968 převzala péči nemocných občanů po pravé straně potoka a řeky Svratky. Paní doktorka je velmi svědomitá s příjemným chováním k pacientům a stará se o moji manželku, jako milosrdná sestra.

Pokračování JZD.

Přestože se situace zdála lepší, dostavily se tak jak v každém počátečním družstvu, porodní bolesti. Pole se jakž-takž obdělala a osela, ale to ošetření přece jenom nebylo tak pečlivé, jak by zasluhovalo. Brambory zarostlé ohnící kvetly žlutě. Školáci a rekreanti z Tábora chodili plet.

Následkem toho projevil se nedostatek krmení pro dobytek zejména pro prasnice.

Selata podvýživou hynula a často se narodila i mrtvá. Rovněž obilí sypalo méně a po splnění dodávky (*státu*) toho moc na krmení nezbylo. Řepa, že byla rozdělena na díly, se stačila obdělávat a sklídit. Ve žních seklo se obilí se samovazy. Na mláčení koupeny dva automaty.

K panákování obilí a mláčení přizvány i pomocné brigády.

Rovněž při sklizni brambor vypomáhal patronátní závod Pozemní stavby a zdravotnická škola. Tyto brigády dostávaly stravu a odměnu, což mělo vliv na výši pracovní jednotky.

Byli jsme na tom proti okolním JZD slabě.

Během času si družstevníci na ten kolektiv zvykli a rozkazy vedoucích plnili. Počalo se s mechanizací. Byly zakoupeny výkonné stroje, které ulehčily těžkou práci. Poctivým obděláváním a ošetřením polí se zvedl hektarový výnos. Bylo dost krmení pro dobytek, zvedla se i dojivost krav a jednotka pracovní se zlepšila.

Předsedové JZD.

Po rozpadnutí II. typu byl předsedou menšinového družstva Jan Perka č.43. Po něm Dundáček Fr. č.121, Kříž Josef č.78, Božek Karel č.48 a Ing.Vrzal č.564.

V roce 1969 se postavil teletník za 660 000K a je tam ustájeno 120 kusů mladého dobytka.

Ošetřovatelé: Srncová Draha č.42, Janštová Jos. č.33 a manželé Svobodovi.

Pracují na dvě směny. Jedni ráno, druzí odpoledne. Dosáhli denního přírůstku až 1 kg a jsou za to slušně placeni. Rovněž traktoristé - je to hybná páka, jsou lépe placeni než třeba dělníci v továrně. K tomu navrch naturálie.

Tím jsem tak vylíčil stručně život družstva. Mimo to má každá rodina záhumenku 0,5 ha a může si chovat krávu a jiné hospodářské zvířectvo, jako prasata, kozu, husy, králíky a slepice.

Ve žních odpadlo používáním kombajnů hodně práce a mnozí by dnes již nechtěli hospodařit.

Přestože se hodně práce usnadnilo, mladí lidé nemají k tomu kladný postoj. Staří družstevníci třeba důchodci, ještě pracují. Je oprávněná obava, kdo po jejich odchodu bude dále tuto práci konat.

Rok 1970

Pokud mi Pán Bůh dá zdraví a sílu ... pokračuji v zápise, abych uvedl několik důležitých dat.

Dne 30.11.1970 bylo sčítání domů, bytů a obyvatel naší obce.

- obyvatel 2360

- domů 581

V tomto roce se narodilo 33 dětí, zemřelo 24 občanů a bylo uzavřeno 40 sňatků.

Soupis dobytka v majetku občanů:

- hovězí 35 ks

- vepřový 239 ks

- kozy 58 ks

- slepice 1629 ks

- husy 12 ks

- kačeny 11 ks
- ovce 2 ks

Jednotné zemědělské družstvo Veverská Bítýška vlastní:

- dojnice	110 ks
- telata do 6 měsíců	79 ks
- telata od 6 měsíců do 1 roku	50 ks
- jalovice 1 až 2 roky	25 ks
- jalovice nad 2 roky	13 ks
- výkrm	69 ks
- prasnice	31 ks
- selata	82 ks
- ostatní prasata	268 ks
- kanci	2 ks
- koně	8 ks

Obhospodařovalo se :

151ha pšenice - výnos na 1ha/24q. Pšenice utrpěla na podzim i z jara suchem.

75ha ječmen - výnos na 1ha/34q

Suchá píče (*krmivo pro dobytek - krávy, koně*):

69ha vojtěška - výnos na 1ha/76q

25ha červený jetel - výnos na 1ha/74q

33ha cukrovka - výnos na 1ha/335q

7ha krmná řepa - výnos na 1ha/600q

6ha rané brambory -výnos na 1ha/210q

15ha ostatní brambory

35ha kukuřice - výnos na 1ha/495q

4ha hrách - výnos na 1ha/30q

6ha mák - výnos na 1ha/5q

Pro informaci:

Z našeho katastru ubylo půdy. Jednak ty vzdálené pozemky si přikoupili hvozdečtí domkaři a část pozemků převzal Státní statek Nový Dvůr od rolníků a domkařů, kteří nechtěli vstoupit do JZD.

Je svátek sv. Josefa 1970. Končím prozatím tento zápis. Družstevnice přebírají u nás brambory na sadbu. Viděly, že něco píši, tak mne požádaly, abych je zvěčnil. Pěkně mi pográtulovaly tak jim vyhovím. Dundáčková č.495, Juranová V. č.25, Klossová L. č.247, Lajcmanová M. č.87, Myšková č.32, Hodinářová M. č.332, Packová č.104, Perková M. č.1, Šancová č.87, Šoukalová č.230, Tomanová B. č.297, Váňová M. č.547, Vrzalová Dagmar č.564 a agronom - vnuk Fanoušek, jak mu říkají.

V roce 1970 postavena oplechovaná kůlna (HP-18) na dosoušení sena. Cena: 452 733 Kč.

Staví se porodna pro prasnice. Rozpočet je 1 350 000 Kč.

Přístřešky u kravína, teletníka a vepřína stály 140 483 Kč.

Důležité upozornění zemědělcům:

Mandelinka bramborová v našich krajích vůbec neexistovala. Vyskytla se až v roce 1946. Povídko se, že nám ji sem shodili Američani z letadel.

Ale podle pravdy - přišla se sadbou původně do Francie a odtud až přes Německo se dostala do naší republiky. Byla učiněna rozsáhlá opatření, ale přesto se rozšířila a je to zhoubný škůdce, kterého se už nezbavíme.

(pokračování v dalším čísle Zpravodaje)